

VÆR og UVÆR

Atmosfæren er det tynne luftlaget som omgir jorda.

Klima er et uttrykk som beskriver hvordan været er vanligvis et sted.

Lufttrykket er vekten av lufta rett over oss. Det måles med et barometer.

Lavtrykk gir skyer og nedbør, **høytrykk** gir varmt og tørt vær.

Når luftmasser med forskjellig temperatur og tetthet kolliderer, dannes det **varme eller kalde fronter**.

Lynet oppstår i løpet av et kort milli-sekund. Når det lyner, vil lufta oppvarmes, men avkjøles igjen like fort. Det er denne temperaturendringen som fører til lydbølger som lager **tordenbrakene** vi hører.

Hva er vær?

- Været er knyttet til lufta rundt oss.
- Luftlaget rundt jorda kalles ATMOSFÆREN.
- Det er 4 hoved naturfenomener som bestemmer været:
 - ◆ Vind
 - ◆ Skyer
 - ◆ Nedbør
 - ◆ Lufttemperatur

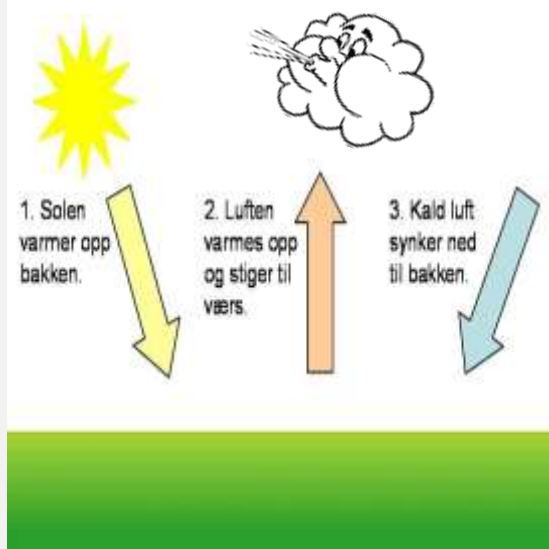
Meteorologer er forskere som observerer, måler og registrerer værphenomener.

Meteorologene kan på grunnlag av sine observasjoner forutsi hva slags vær vi får for eksempel om to uker.

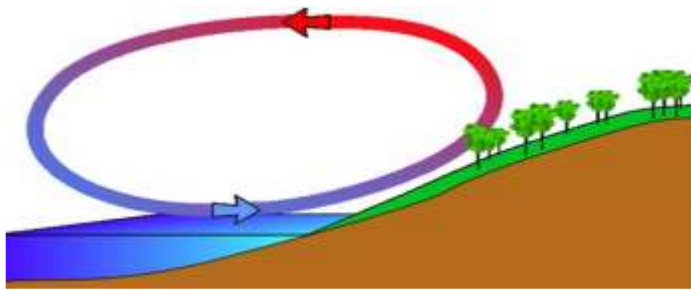
Vind

- Vind er luft som beveger seg.
- Vinden oppstår når sola varmer opp jorda:
 - ✧ når det blåser litt, heter det **bris**;
 - ✧ når det blåser mye, heter det:

kuling, storm og orkan.

Viste du at varm luft stiger alltid opp?

- Luft strømmer fra høytrykk mot lavtrykk. Slik oppstår vind.
- Ved kysten er det mye vind. Om sommeren blåser vinden mot kysten.

Skyer

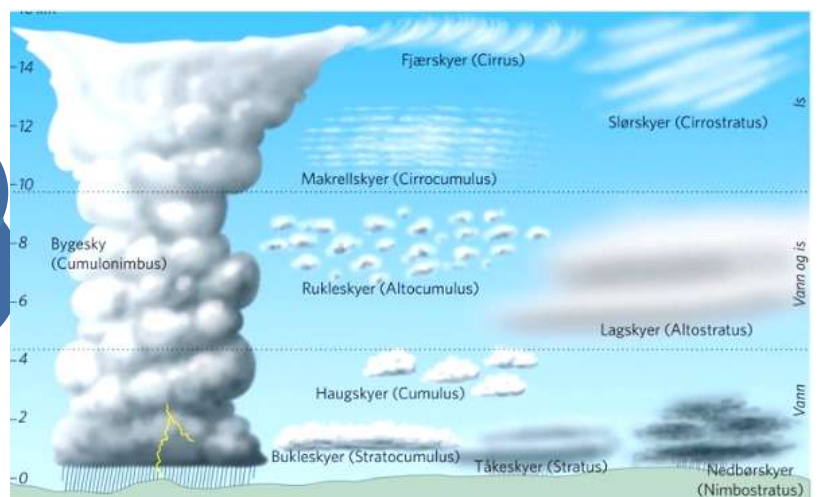
- **Sola** varmer opp alt vannet på jorda.
- Det oppvarmede vannet blir til vanndamp som stiger opp og blir avkjølt.
- Vanndampen blir til vanndråper og iskrystaller.
- Vanndråper og iskrystaller samler seg i skyer.

Skytyper

Skyene ser forskjellig ut etter hvor høyt de er på himmelen.

Vinder er også med og lager

formen på skyene.

Nedbør

- Regnskyer er fulle av små vanndråper og iskrystaller.
 - Når de blir store og tunge, faller de ned på bakken.
 - Er lufta varm, smelter iskrystallene. Vi får **regn**.
 - Hvis lufta er kald, får vi **snø** eller **hagl**.
- Snø, regn og hagl er nedbør.

Tordenvær

- Skyer som vokser og blir veldig tykke, kan bli til **tordenskyer**. Da kan det bli tordenvær: **lyn og torden**.
- Lyn er en elektrisk **utladning** som oppstår i **elektrisk ladede partikler** (vanndråper, iskrystaller) i skyene eller mellom skyene.
- Tordenvær oppstår når bakken er blitt tilstrekkelig varm og fuktig, varm luft stiger opp.
- Skyer som kan gi tordenvær kalles bygeskyer, eller på latin Cumulonimbus.

Torden

- **Torden** er en naturlig følge av **lyn**. Den oppstår når bakken er blitt tilstrekkelig varm og fuktig, varm luft stiger opp.
- Tordenskrallet kommer av at luften rundt lynet varmes hurtig opp og skaper sjokkbølger gjennom luften.
- Torden kan gjerne høres over en avstand på ca. 25 km, sjeldnere ca. 40 km.

- Lyden går omtrent 1 km på 3 sekunder, kan det gå en viss tid mellom lyn og tordenskrall.

Regnbuen

- Når sollyset går gjennom mange bittesmå regndråper, brytes(deles) det.
- Da ser vi **sju farger** hver for seg.

UVÆR (ekstremvær)

Tornado

- Alle typer vær som vil føre til noen form for skade kan kalles **uvær**.
- En **tornado** er en kraftig roterende luft søyle som stiger ned fra cumulonim-busskyer eller i sjeldne tilfeller cumulus-skyer, og ned til bakken.

Kuling / storm / orkan

20,8 - 32,5 meter per sekund.

- **Kuling** er et uttrykk for styrken til vind med fart fra 10,8 m/s til 20,7 m/s (40 knop) målt over en periode på ti minutt.
- **Storm** er et uttrykk for styrken til vind sterkere enn **kuling**, men «svakere» enn **orkan** – med fart på 20,8 - 32,5 meter per sekund.
- **Orkan** vind med middelstyrke over 32,6 m/s (117,36 km/t), målt 10 m over bakken, over en periode på minst 10 minutter.

VÆRET er et øyeblikksbilde av klimaet her og nå. **KLIMA** er gjennomsnittsværet til ulike årstider, målt over en lengre periode.

Hva skal du gjøre hvis du er ute når det tordner og lyner?

- Ikke gå inn under trær for å unngå å bli våt.
- Ikke vær på steder der hodet stikker opp og blir det høyeste punktet, f.eks. på en åpen slette eller på en fjellvidde. Da er det lurt å legge seg ned i terrenget.
- Ikke dra på fisketur når det tordner. Du kan fungere som lynavleder; lynet kan ta veien om deg til vannet.
- Ikke bad. Ute i vannet er hodet høyeste punktet og kan være det punktet som lynet går igjennom på sin vei til bakken.
- Er du ute i båt, kan det være greit å komme seg til land, selv om det forholdsvis sjelden forekommer skader i denne sammenheng.

Bilder:

<http://image.slidesharecdn.com/vrogklimaoppdatertv2013-130208045118-phpapp01/95/vr-og-klima-oppdatert-v2016-12-638.jpg?cb=1452244020>

<http://vannkunnskap.no/wp-content/uploads/2012/08/02-kretslop.jpg>

<http://gfx.dagbladet.no/labrador/309/309194/30919472/jpg/active/978x.jpg>

<http://www.dreamdictionarynow.com/wp-content/uploads/2013/09/what-do-dreams-about-tornadoes-mean.jpg>

http://www.rabstol.net/uploads/gallery/main/283/rabstol_net_thunderstorm_10.jpg

<http://puzkarapuz.ru/images/uroki/nauka/geography/%D0%A0%D0%B0%D0%B4%D1%83%D0%B3%D0%B0.jpg>

<http://vannkunnskap.no/wp-content/uploads/2012/08/>

<https://geographyofrussia.com/pogoda/>